

news letter

Sporná teorie globálního oteplování

Petr Mach

Centrum pro ekonomiku a politiku

Petr Mach:
Sporná teorie
globálního
oteplování

Mojmír Hampl:
Sternova zpráva
budí nedůvěru

Robert Kvaček:
Recenze -
Jindřich Dejmek:
Edvard Beneš

Václav Klaus:
Nevěřme
environmentálním
mýtům

Podle teorie globálního oteplování stoupá teplota na Zemi, a to v důsledku uvolňování tzv. skleníkových plynů, zejména kyslíčnicku uhličitého, do atmosféry. Podle této teorie zvyšující se koncentrace těchto plynů v ovzduší odráží více zemského tepla zpět, což Zemi zahřívá, přičemž zdrojem uvolňování těchto plynů je spalování fosilních paliv (uhlí, ropy, zemního plynu) člověkem. Zvyšující se teplota Země může mít negativní důsledky na přírodu a lidstvo. Proto by se prý mělo spalování fosilních paliv omezit pomocí regulací.

Zatímco všeobecně mínění podporuje hypotézu o škodlivém globálním oteplování jakožto důsledku spalování fosilních paliv, reálná data nepotvrzují jednoznačně, že by docházelo ke globálnímu oteplování, a především teorie neukazuje, že by spalování fosilních paliv bylo pro přírodu škodlivé.

Nejednoznačné oteplování

Na začátku je třeba uvést, že teplotu Země nikdo nezná. Známe jen teplotu změřenou na konkrétních místech. Např. v Praze-Klementinu se měří teplota denně od roku 1775. Jak je vidět z grafu, teplota v Praze už sto let stoupá, ale během 19. století naopak klesala a před 230 lety se průměrná teplota významně nelišila od dnešních teplot.

Pomocí zprůměrování lokálních teplot můžeme odhadovat průměrnou globální teplotu. Jako důkaz údajného glo-

Reálná data nepotvrzují jednoznačně, že by docházelo ke globálnímu oteplování, a především teorie neukazuje, že by spalování fosilních paliv bylo pro přírodu škodlivé.

bálního oteplování se obvykle uvádí právě vývoj průměru naměřených teplot z mnoha meteorologických stanic, podle kterého jsou průměrné teploty na Zemi dnes o půl stupně Celsia vyšší než v 50.--70. letech dvacátého století.

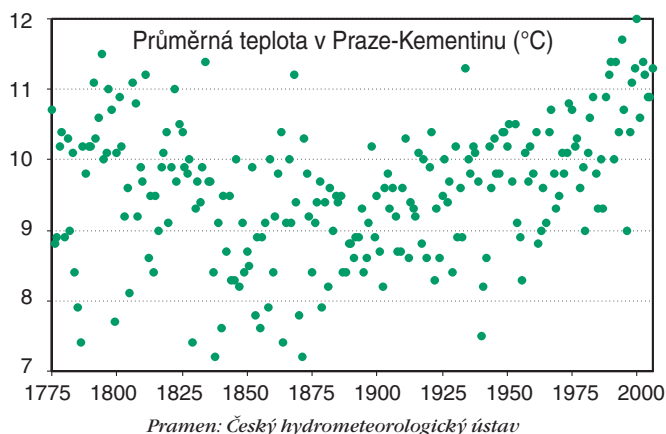
Je ale správné považovat tuto půlstupňovou odchylku za důkaz globálního otepl-

vání způsobeného člověkem, když podobné výkyvy nastávaly i v dávné minulosti? Srovnáme-li odchylku u globálního průměru, který je k dispozici od roku 1880, s odchylkou zaznamenanou na datech z Klementina, která sahají do roku 1775, vidíme, že zjištěná půlstupňová odchylka globální teploty posledních dvaceti let nijak nevybočuje z vývoje teploty v minulosti. Stejně jako nelze tvrdit, že za pokles teplot během 19. století může člověk, nelze jednoznačně tvrdit, že za růst teplot ve 20. století může člověk.

Existují námitky, že průměr teplot naměřených meteorologickými stanicemi není přesný. Stanice jsou převážně ve vyspělých zemích

ÚNOROVÝ GRAF CEPU

Teplotní výkyvy za posledních 200 let

cep

CENTRUM
PRO EKONOMIKU A POLITIKU

Politických vězňů 10
110 00 Praha 1
Tel./fax: 222 192 406
e-mail: cep@cepin.cz
www.cepin.cz

CEP - Newsletter
Centra pro ekonomiku a politiku
Registrace MK ČR E 11024

severní polokoule a nevypovídají tedy o teplotách na celé planetě. Navíc jsou mnohdy ve městech, která se vlivem svého rozvoje zahřívají lokálně, na rozdíl od venkova. Této námitce čelí moderní způsob měření teploty vzduchu pomocí satelitních mikrovláknových čidel.

Od prosince 1978 provádí meteorologická agentura americké vlády takovéto systematické měření nižších pater atmosféry - spodní strato-

Je správné považovat půlstupňovou odchylku za důkaz globálního oteplování způsobeného člověkem, když podobné výkyvy nastávaly i v dávné minulosti?

sféry (14–22 km nad povrchem země) a troposféry (vzduch do 9 km nad zemí).

Z grafu je patrné, že atmosféra žádné globální oteplování nevykazuje. I zde jsou půlstupňové odchylky naprosto normální. Dva větší výkyvy teploty stratosféry směrem nahoru vědci přisuzují erupci sopky El Chichon v Mexiku (1982) a Pinatubo na Filipínách (1991).

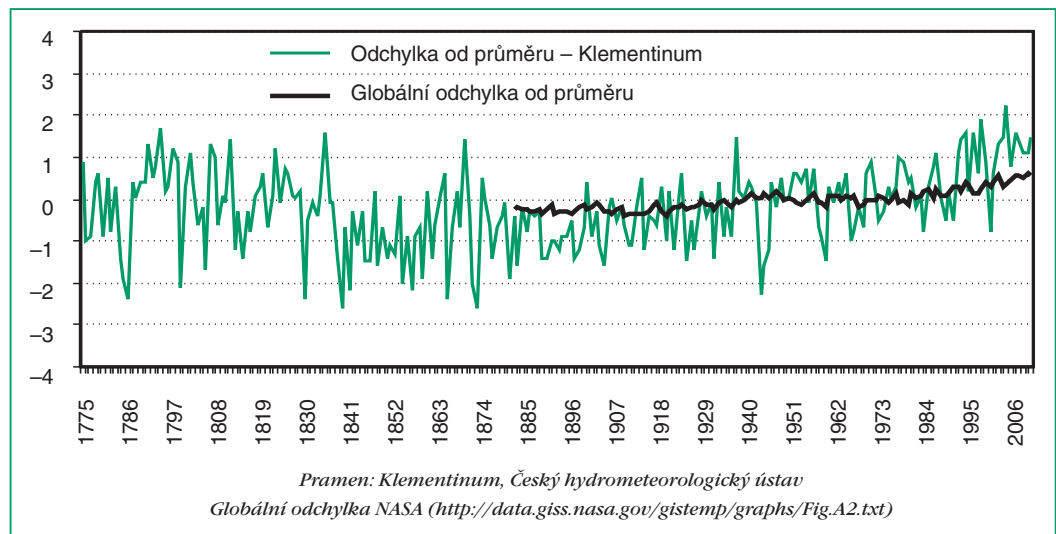
Ze všech výše uvedených dat plyne (a lepší data neexistují), že nelze jednoznačně tvrdit, že dochází ke globálnímu oteplování v důsledku činnosti člověka. Mnoho novinářů, environmentalistů a politiků, kteří přesvědčeně hovoří o globálním oteplování jako o hotové věci, tato data nejspíš nikdy nezkoumalo. Prostě jen věří, že globální oteplování existuje. Následně tomu věří i veřejnost.

Teplota země není stálá, ale klima odněpaměti ovlivňují síly, jakými jsou výbuchy sopek či změny intenzity slunečního záření, které možnosti člověka přesahují.

CO₂ do přírody patří

Argumentem používaným na podporu hypotézy o globálním oteplování je skutečnost, že spalováním fosilních paliv dochází k uvolňování kyslíčnicku uhličitého (CO₂) do atmosféry, ten odráží zemské teplo, takže zvýšená kon-

Odchylka od průměru v Klementinu a na světě (°C)

centrace musí zvyšovat teplotu na Zemi.

Kyslíčnick uhlíčitý je poněkud nespravedlivě házen do jednoho pytle s kouřem, oxidy síry, freony a podobnými škodlivinami. Skutečnost je ale taková, že kyslíčnick uhlíčitý není žádný škodlivý plyn. Kyslíčnick uhlíčitý je základní životní sloučenina pro všechny rostliny a potažmo živočichy na zeměkouli. CO₂ uvolňujeme, když dýcháme a

Kyslíčnick uhlíčitý není žádný škodlivý plyn. Kyslíčnick uhlíčitý je základní životní sloučenina pro všechny rostliny a potažmo živočichy na zeměkouli.

když spalujeme dřevo či uhlí. Rostliny CO₂ dýchají, aby mohly žít a živočichové konzumují rostliny, aby mohli žít. Člověk si kyslíčnick uhlíčitý nevymyslel, objem kyslíku a uhlíku na této planetě je darem přírody.

Osudem každé rostliny je shořet, být pozřena nebo zetlít, tedy přeměnit se nakonec zpět v CO₂. Pokud nyní spalujeme dávné organismy v podobě ropy a uhlí, vrátíme tím pouze zpět do atmosféry plyn, ze kterého vyrůstají nové organismy. Pozitivní vliv emisí CO₂ na růst biomasy přiznává i zastánci teorie globálního oteplování tolik citovaná zpráva Mezivládního panelu ke změně klimatu (IPCC).

Neexistuje objektivní dů-

vod, proč by nyní mělo lidstvo usilovat o zafixování nějaké dané koncentrace CO₂ v ovzduší a nějaké dané teploty Země, např. hodnot roku 1780.

Vážné důsledky jedné teorie

Teorie globálního oteplování nemá pevnou oporu v datech. Emise CO₂ vlivem spalování fosilů není jednoznačně

pro přírodu špatná, naopak umožňuje růst živé přírody. Přesto hlasití zastánci této teorie dokázali přesvědčit mnoho politiků o svých hypotézách a výsledkem je, že všichni draze platíme na obrácení trendu, který není jednoznačně prokázán a není jednoznačně špatný.

Evropská unie nutí členské státy včetně České republiky přestat vyrábět energii z fosil-

NOVINKA

Maďarské povstání 1956

Padesát let poté

Sborník textů

Pavel Kohout, Vladimír Nálevka
Jaroslav Šedivý, Oldřich Tůma, Eva Irmanová
Jacques Rupnik, György Varga, Bohumil Doležal
Miroslav Šiška, Jiří Pernes

Předmluva Václava Klause

č. 55 / 2007

cep
CENTRUM
PRO EKONOMIKU A POLITIKU

CEP nabízí sborník č. 55/2007 „Maďarské povstání 1956 – padesát let poté“. Do sborníku přispěli **Pavel Kohout, Vladimír Nálevka, Jaroslav Šedivý, Oldřich Tůma, Eva Irmanová, Jacques Rupnik, György Varga, Bohumil Doležal, Miroslav Šiška a Jiří Pernes**. V příloze čtenář najde příspěvek prezidenta ČR do vzpomínkového alba o maďarské revoluci. Editorem sborníku je **Marek Loužek**. Předmluvu napsal **Václav Klaus**.

Cena: 50 Kč, 142 stran.

**objednávky na www.cepin.cz
tel. 222 192 406 • e-mail: cep@cepin.cz**

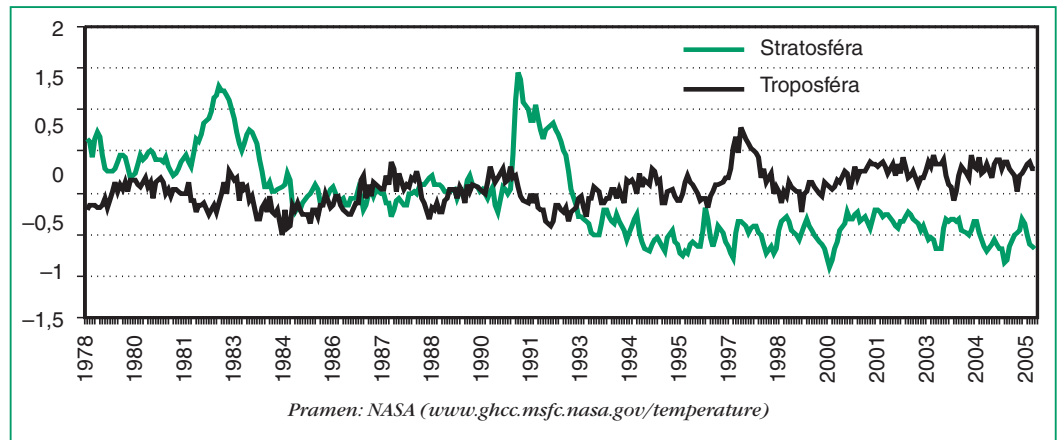
ních paliv a místo toho ji vyrábět z tzv. obnovitelných zdrojů. Přitom spalováním tzv. biomasy samozřejmě uvolňujeme kyslíčnick uhlíčitý stejně jako spalováním uhlí! Koneckonců uhlí je také biomasa svého druhu a jeho spalováním díky uvolňování kyslíčnicku uhlíčitého, který podporuje růst rostlin, rovněž dochází k ob-

Elektřina vyrobená z tzv. obnovitelných zdrojů je několikrát dražší než elektřina vyrobená v tradičních parních elektrárnách spalováním uhlí nebo v jaderných elektrárnách štěpením uranu.

nově biomasy! Striktní požadavek vyrábět elektřinu z dražších, tj. méně efektivních zdrojů je proto sporný.

Kolik nás nová energetická politika iniciovaná environmentálním hnutím stojí? Elektřina vyrobená z tzv. obnovitelných zdrojů je několikrát dražší než elektřina vyrobená v tradičních parních elektrárnách spalováním uhlí nebo v jaderných elektrárnách štěpením uranu. Aby

Satelitně naměřená teplotní odchylka od průměrné teploty (°C)

takto drahou elektřinu někdo kupoval, nařizuje stát na základě požadavků EU velkoobchodníkům s elektřinou povinný výkup. Na každou megawatthodinu elektřiny vyrobenou z obnovitelných zdrojů jako zákazníci dopláčíme několika tisíci korunami.

České republice Evropská unie stanovila cíl do roku 2010 vyrábět 8 % elektřiny z tzv. obnovitelných zdrojů (směrnice 77/2001 v platném znění). To při spotřebě 60 tisíc GWh představuje 4 800 000 MWh. Při průměrné příirážce 2000 korun na jednu MWh nás tato regulace stojí ročně 10 miliard

korun, neboli v průměru 1000 Kč každého z nás.

Teorie globálního oteplování stojí na chatrných základech. Je přinejmenším sporné stanovovat si drahé plnění

Všichni draze platíme na obrácení trendu, který není jednoznačně prokázán a není jednoznačně špatný.

regulačních požadavků na základě sporné hypotézy. Uhlí, ropa a plyn jsou darem přírody a jejich spalováním uvolňujeme do přírody cenný

kyslíčnick uhlíčitý, který je zdrojem pro obnovu života v přírodě.

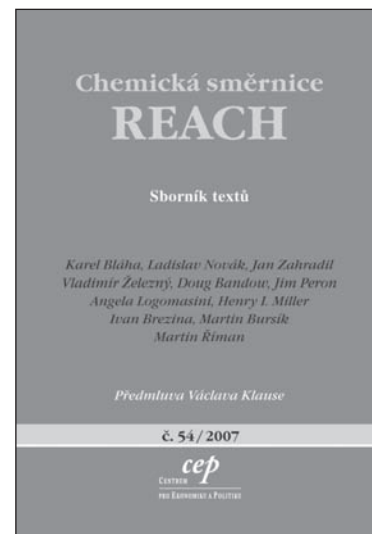
Pocit viny při spalování uhlí, ropy a plynu není namístě. Alternativní zdroje energie určitě jednou budou konkurenceschopné. Zatím je ale efektivnější vyrábět elektřinu spalováním fosilních paliv. Neplýtvejme zdroji – deset miliard korun raději nechme občanům v jejich kapsách, ať s nimi naloží efektivněji než politici ovlivnění momentálními náladami environmentálních nátlakových skupin. ■

NABÍZÍME

CEP nabízí druhé, doplněné vydání knihy **Úskalí evropské integrace** (2003), jejímž autorem je **Petr Mach**. Probíhající evropská integrace má přínosy i náklady, přičemž náklady mohou převážet. Polovina knihy se zabývá důsledky zavádění jednotné evropské měny eura a polovina dalšími aspekty politického a ekonomického sjednocování Evropy. K publikaci napsal předmluvu **Václav Klaus**.

Cena na dobírku: 89 Kč, 96 stran.

CEP nabízí sborník č. 54/2007 „Chemická směrnice REACH“, do něhož přispěli **Karel Bláha, Ladislav Novák, Jan Zahradil, Vladimír Železný, Doug Bandow, Jim Peron, Angela Logomasini, Henry I. Miller, Ivan Brezina, Martin Bursík a Martin Říman**. Editorem sborníku je **Marek Loužek**. Předmluvu napsal prezident **Václav Klaus**.

Cena: 50 Kč, 78 stran.

objednávky na www.cepin.cz • tel. 222 192 406 • e-mail: cep@cepin.cz

Sternova zpráva budí nedůvěru

Mojmír Hampl

člen bankovní rady ČNB

Je to již čtvrt roku, co britská vláda zveřejnila zprávu siry Nicholase Sterna „O ekonomii globálního oteplování“ a diskuse o ní neutichá. Pokud chcete být „in“ v debatách o tomto populárním tématu, měli byste ji znát. Když ne celou, alespoň její podstatné části. Doporučuji ji přečíst přes všechny níže uvedené kritické komentáře k ní, nebo spíš právě kvůli nim.

Mediální modla

Jakkoli jde totiž o jeden z veřejně nejpropagovanějších a nejadoranějších odborných textů poslední doby, teprve po jeho studiu zjistíte, jak velkou část mediální modly může dělat jen aktuální atmosféra, záštita několika politiků a vypočitatelné (či dokonce vypočítavé), popř. nadbíhající závěry. A jak malý význam může mít naopak obsah, metodologie, argumentace a přesvědčivost textu samého. Když pro nic, tak pro tuto lekci z úspěšného „vědeckého PR“ doporučuji jejímu čtení nějaký čas věnovat.

Všechny komentáře ke Sternově zprávě by mohly být tak dlouhé jako text sám, tedy dlouhé zbytečně a nesnesitelně. Při tomto vědomí lze kritické poznámky k ní soustředit do třech stručných poznámek, které si však při vědomí rozsáhlosti zprávy nemohou činit a nečiní nárok na úplnost a konečnost.

Hlavní závěr Sternovy zprávy zní: globální oteplování je schopno zcela zničit ekonomický růst budoucích generací, má tedy potenciálně obrovské kumulované budoucí náklady. Těm lze ovšem předejít koordinovanou mezinárodní akcí snižující růst v nejbližších letech, přičemž tyto obětované náklady v blízké době jsou nesrovnatelně nižší v porovnání s náklady, které způsobí globální oteplování bez jakéhokoli zásahu v době vzdálené. Obětovaným nákladem je zhruba 1 % celkového ročního světového HDP

(cca 570 miliard dolarů), což je zhruba sedmkrát tolik, kolik celý svět ročně utratí za veškerou rozvojovou pomoc.

Zastírací manévr

Ke správnému čtení Sternovy zprávy je nutné znát okolnosti jejího vzniku a časování jejího zveřejnění. Pře-

Zveřejnění zprávy v říjnu loňského roku mělo jeden Sternem jistě zjevně nezamýšlený efekt. Sloužilo jako „přerámování“ domácích problémů britského premiéra Blaira.

devším je důležité, že se jedná o zprávu vládní, tedy vládou sponzorovanou a zadanou a vládou též prezentovanou. Její veřejný „prodej“ si vzal za vlastní přímo premiér Tony Blair, sám a priori velký stoupenec globální akce proti změně klimatu.

Je tedy komické, když je na oficiálních stránkách britského ministerstva financí Sternova zpráva prezentována jako zpráva „nezávislá“. Je opravdu obtížné být nezávislý na vlastním sponzorovi, který má navíc sám předem daný názor na předmět zkoumání a v zásadě jej potřebuje pouze potvrdit, protože do jeho obhajoby již investoval mnoho vlastního politického kapitálu.

Zveřejnění zprávy v říjnu loňského roku pak mělo ještě jeden Sternem jistě zjevně nezamýšlený efekt. Sloužilo jako „přerámování“ domácích problémů téhož premiéra Blaira. Ty se točily jednak okolo skandálu s podezřením na „prodeje“ šlechtických titulů, ale především okolo rostoucího vnitrostranického tlaku na jeho časnější odchod z premiérské funkce a předání vesla.

Tyto jeho domácí problémy kulminovaly právě na podzim a načasované zveřejnění zprávy bylo ideální příležitostí k odpoutání pozor-

nosti od domova ke globálnímu megatématu, jehož prostřednictvím zjevně bude chtít premiér udělat alespoň částečně „zlatou tečku“ za svou kariérou, tečku, která mu zatím nebyla dopřána. To vše samo o sobě nemusí být fatální, jen je nutné tento fakt při čtení zprávy a posuzování jejich mediálních dopadů znát.

Zbytečný pesimismus

Celá zpráva je postavena výlučně na převzatých modelech změn klimatu a převza-

I nejsofistikovanější ekonometrický software bude produkovat nesmysly, pokud mu budou poskytnuta pochybná vstupní data.

tém modelování jejich dopadu na život na Zemi. Tyto modely, jejich předpoklady, realističnost, techniky, vědecké postupy a závěry již Stern a jeho tým vůbec nezkoumají. Neberou je jako hypotézy

podléhající dalšímu probíhajícímu testování, nýbrž jen jako hotové pravdy, které pouze poskytují nezpochybnitelné ostré střelivo pro Sternem konstruovanou „zbraň hromadného ničení“, tedy návrh na globální přibrzdění růstu v blízké budoucnosti.

Tento metodologický přístup je však velmi sporný, protože může na výstupu násobit chyby vstupních modelů. Stern vychází vesměs z modelových předpovědí a závěrů IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change), instituce sponzorované OSN, jejíž výchozí předpoklady i závěry byly několikrát předmětem polemik.

Ani dnes totiž stále nejsou jasné minimálně tři důležité věci: i) především *jak intenzivně* oteplování vůbec probíhá, neboť časové řady u všech typů měření jsou příliš krátké, nespolehlivé a zatížené chybami; ii) dále to, *zda a jaký vliv má na případně*

PŘEDPLATNÉ CEPU

cep
CENTRUM
PRO EKONOMIKU A POLITIKU

Nejjednodušší způsob,
jak za výhodnou
cenu dostávat pravidelně
Newsletter, sborníky CEPu
a pozvánky na semináře

BLIŽŠÍ INFORMACE NA:

www.cepin.cz
tel. 222 192 406

oteplování činnost člověka. Znalosti stávající vědy nemožňují rozlišit změny v klimatu, které jsou způsobeny dlouhodobými autonomními změnami podnebí (střídání dob ledových a meziledových) od změn, které by mohly být způsobeny lidskou činností. Nemožnost přičíst jakoukoli konkrétní procentuální část případného oteplení činnosti člověka přiznávají nakonec i seriózní klimatologové působící v IPCC. Mimo to je stále zkoumána otázka kauzality, tedy zda je oteplování způsobeno vyšší koncentrací některých plynů v ovzduší (zejména CO₂), či naopak zda autonomní oteplování planety naopak nevytváří vyšší koncentraci těchto plynů; iii) a nakonec pořád není jasné, *zda důsledky oteplování, ať už jsou jeho příčiny jakékoli, nemohou mít v součtu pozitivní dopad zejména na zúrodnování půdy a zemědělství.*

Všechny tyto podstatné otázky, snad s částečnou výjimkou možných pozitivních dopadů oteplování na zemědělství, však Stern nechává zcela bez povšimnutí a automaticky bere nejhorší možné scénáře bez diskuse jako scénáře základní. Tím před čtenářem zcela ukrývá nejistoty, neznalosti a rozporné názory už na úrovni vstupních hypotéz. A místo aby z těchto nejistot budoval rozdělení pravděpodobnosti svého základního scénáře či citlivostní analýzy, rovnou předkládá své dílo postavené na scénářích nejhorších. Je jasné, proč tak činí.

Kdyby měl totiž vzít v úvahu nejistoty v samotných vstupních scénářích a zapracovat je do své analýzy, vyšel by mu vějíř možností politické reakce na globální oteplování téměř nekonečně široký – od doporučení nečinit nic (či dokonce globálnímu oteplování ještě trochu pomoci), až po závěr, že už včera bylo pozdě, i kdyby bylo dnes vyhubeno celé lidstvo a nepokračovala dále jakákoli lidská činnost člověka na této planetě. Takové závěry by však pro „nezávislou“ studii byly zcela nepoužitelné. To sa-

mo stačí na zpochybnění Sternových závěrů.

Pokud malíř z tub barev všech odstínů používá jen černou, nebude mu vycházet

Pokud bychom používali Sternovu téměř nulovou diskontní míru v praxi, dostávali bychom se ke zcela absurdním závěrům.

konečný obrázek také jiný než černý, což ale není problém obrazu, ani reality, ale pouze malíře. Obecně pak platí, že Sternova zpráva staví na poměrně rigorózní ekonomické analýze, ovšem vychází ze vstupů o řád méně rigorózních a validních. I nejsostifikovanější ekonomický software však bude produkovat nesmysly, pokud mu budou poskytnuta pochybná vstupní data.

Osudový omyl

Již několik ekonomů (např. Sir Parth Dasgupta) si povšimlo, že i při pečlivém použití nástrojů ekonomické analýzy Stern vnáší do svého modelu nornormativní předpoklady, které jsou obtížně akceptovatelné a obhajitelné. Znamý americký ekonom William Nordhaus například zásadně kritizuje velmi nízkou *společenskou diskontní míru*, s níž Stern pracuje. Stern tuto míru stanovuje na 0,1%, tedy prakticky blízko nule.

To má fatální dopady, protože právě ekonomie byla schopna analyticky uchopit budoucnost ve formě diskontování a mnoho empirických prací ukázalo, že v drtivé většině případů diskontují ekonomičtí agenti budoucnost nenulovou, nebo spíše výrazně nenulovou diskontní mírou. Je to logické: čím dále v budoucnosti se jakákoliv událost odehrává, tím je nejistější a tím vyšší diskontní mírou ji je nutné přiblížit k současnosti.

Pokud bychom používali Sternovu téměř nulovou diskontní míru v praxi, dostávali bychom se ke zcela absurdním závěrům. Zaměstnancům by bylo jedno, zda dostanou výplatu příští měsíc, za půl roku nebo až za rok, pro-

tože výplata za rok by pro ně byla stejně hodnotná jako zítřka. Bankám by bylo jedno, zda jejich dlužníci splatí úvěry za dva roky či za padesát let, odsouzeným by bylo lhostejné, zda se z výkonu trestu vrátí za pár měsíců nebo na konci života.

Tyto důsledky jsou srovnatelné s tím, jak ve Sternově modelu funguje nízká diskontní míra. Chce nám jejím prostřednictvím namluvit, že budoucí generace žijící desítky či stovky let po nás budou hodnotit náklady globálního oteplování i náklady jeho předcházení stejně jako my dnes, byť budou mnohem bohatší než my, mnohem technicky vyspělejší a možná je budou trápit úplně jiná témata než nás.

I přesto Stern navrhuje masivní přerozdělování od nás, dnešních chudých, ve prospěch jich, budoucích bohatých. A to snad proto, aby dostatečně vyburcoval světové veřejné mínění fatálními čísly a prognózami. Jakoby totéž právě ekonomie nezažila tak drtivě už

v minulosti v podobě Maltuse a jeho prognóz nedostatku potravy pro exponenciálně rostoucí populaci. Jako bychom už neměli tolik teoretických i empirických důkazů, že měření zítřka dnešními očima (a tím spíše vzdáleného zítřka) vždy vy-

Stern navrhuje masivní přerozdělování od nás, dnešních chudých, ve prospěch jich, budoucích bohatých.

tvorí predikci, která je našim potomkům k smíchu.

I při vědomí toho všeho Stern jako zkušený ekonom podobné chyby opakuje. Troufá-li si on ve svém textu říci, že globální oteplování je „největším a nejrozsáhlejším tržním selháním, jaké bylo kdy zaznamenáno“, ptá se jistě pochybovač v mnohém ekonomovi – čtenáři jeho zprávy, zda naopak jeho text nebude jednou ukazován jako příklad kolosálního selhání konkrétního ekonomy při podpoře konkrétních politických cílů. ■

NABÍZÍME

CEP nabízí studii „**Vyčerpání zdrojů - skvěle prodejný mýtus**“ z pera známého českého ekonomy **Mojmíra Hampla**. Knížka se zabývá vztahem ekonomie a přírodních zdrojů, zkoumá skeptické názory o vyčerpání zdrojů a dokazuje jejich mylnost. Na konceptu „ověřených zásob“ a podceňování růstu poznání Hampl ukazuje, proč vyčerpání nemusí děsit. K publikaci napsal předmluvu **Václav Klaus**.

Cena: 50 Kč, 68 stran.

objednávky na www.cep.cz

RECENZE – JINDŘICH DEJMEK: EDVARD BENEŠ

Robert Kvaček

profesor Filozofické fakulty UK

Osobnost Edvarda Beneše charakterizuje a zosobňuje první část 20. století, a to nejen českého, ale i evropského. Způsobil to osud Československa, který byl také úděllem Benešovým: Beneš se zasloužil o jeho vznik, vedl dlouhou dobu jeho zahraniční politiku a snažil se jí dávat širší než jen československý rozměr, byl u všech jeho výraznějších úspěchů, zkoušek i proher, z nichž některé se měly stát i porážkami demokratické Evropy. Život si Beneš naplnil politikou a proto jeho biografie musí být zejména životopisem politickým. Přitom ale nemusí a neměl by být jen o politice.

Politická biografie

Po celá desetiletí byla hlavní Benešovou oblastí politika zahraniční a jí se tedy musí především věnovat ta část jeho biografie, která splývá s dějinami československého státu, zvláště do prosince 1935, kdy Beneš přesídlil z Černínského paláce na Hrad. Jindřich Dejmeck je k sepsání Benešova politického portrétu zvláště povolán. Vyrostl ve špičkového historika československé zahraniční politiky a jejích evropských souvislostí, jeho znalosti mezinárodních vztahů po roce 1918 ho povyšují mezi přední evropské dějepisce této specializace.

V několika monografiích osvědčil, jak důkladně a citlivě dokáže vykládat zahraniční aktivity Československa v Evropě, vliv mezinárodního vývoje na ně a vůbec na situaci československého státu, jak pozorně vysvětluje a posuzuje. Jeho rozhled po literatuře je takový, že z české a slovenské mu neunikl žádný, i třeba jen krajně dílčí, či i sporný titul, a zahraniční sleduje tak, že zná i nejnovější práce. Československý archivní materiál pro dějiny diplomacie poznal detailně, seznámil se i s různým zahraničním, v edicích i přímo v archivech.

Vše to je dobře znát na první dílu „politické biografie českého demokrata“ Edvarda Beneše, který zachytil léta 1884-1935 (Jindřich Dejmeck: Edvard Beneš. Politická biografie českého demokrata I. Praha, Karolinum 2006, 631 stran). Pro knihu využil Dejmeck diplomaticko-politickou dokumentaci československou a zahraniční, která se přímo, nebo souvislostně dotýkala Benešova působení.

Vášeň pro politiku

Autor respektoval Benešovu vášeň pro politiku, dokonce se může zdát, že jí vyšel vstříc více, než bylo možná třeba. První díl biografie se totiž stal zároveň do značné míry dějinami československé zahraniční politiky, což stvrzuje i poznámkový aparát, u Dejmecka tradičně obsáhlý, důkladný, výtečně informovaný a stejně výtečně informující.

Toto „povyšení“ biografie má samozřejmě svůj fundamentální důvod v tom, že Beneš zahraniční politiku nejen řídil, ale také detailně vytvářel, „byl u všeho“, co se jí týkalo a vždy angažovaně, účastně. Nikdo u nás lépe než Dejmeck nemůže toto zachytit, vykreslit, vyložit. Stržen mnohostí Benešovy práce a mezinárodní situací, v níž se odvíjela, soustředil se Dejmeck na přímé zaznamenávání zahraniční politiky. Jakkoliv je v ní Beneš stále přítomen, občas se v ní „ztrácí“.

Autorovi není vlastní se od ní místy „odpoutávat“, nespolehat se na její vnitřní napětí a dramatičnost, pokusit se niterněji vyjádřit, co znamenala pro Beneše, jak ji mohl prožívat, co cítit. Vůbec by nemusel „fabulovat“, jen místy proměnit a obohatit přístup k ději, i styl tomu přizpůsobovat. Takto plyne Benešův život poněkud „odlišně“, postava je zfotografována, ale ne úplně zportretována.

„Chladný“ politik Beneš je zachycen jako by obdobně „chladně“. Jako by měl autor

ostych být ve výkladu více a zřetelněji přítomen, jako by se obával, že bude až příliš subjektivní. Nebyl by, při svých znalostech a schopnostech si může dovolit osobité charakteristiky Benešovy doby a lidí v ní tak znalé a výstižné, jaké by nabídl a poskytl čtenáři málokdo.

Přirozený ohlas

V toku Benešova působení jsou situace, které si autorské charakteristiky, glosy, názory, krátké úvahy přímo vynucují – za války, při vytváření československé diplomacie, v různých zákrutách mezinárodního vývoje. Dejmeck je napsat dokáže, dokazuje to např. v pasážích o jistých vnitropolitických střetech.

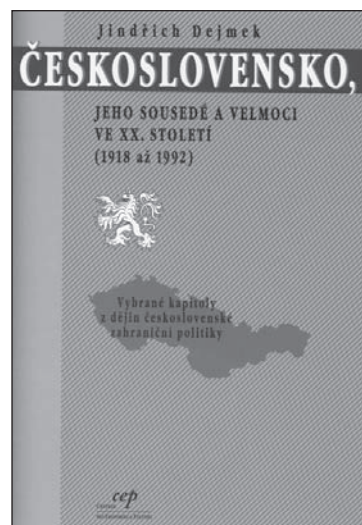
Ani v politickém životopise by tedy nemusel mizet Benešův osobní život, i když nemá na první pohled nic pozoruhodného. Ve skutečnosti byl vztahem se ženou a paní Hany k němu pozoruhodný. „Oživit“ naznačenými postřehy, krátkými zamyšlenými výkladem by text nijak nerozšířilo a nebylo by pro autora vůbec

obtížné – natolik Beneše zná a také je už zkušený a bohatě fundovaný stylist.

Každá biografie Edvarda Beneše připoutá dnes širší pozornost, odbornou a čtenářskou. O ohlas má postaráno: bude přijímána s interese, který může mít zčásti i konfrontační povahu, lidé mají o Benešovi své představy, modeluje je publicistika, většinou kritická, či přímo odpůřčí. Benešovy biografie nesmí být „laciné“, povrchní, téma to neunes. Dejmeck to ví.

Knihu založil na nejobsáhlejší dokumentaci, jaká se nyní dá shromáždit a zkoncipoval ji s takovou znalostí Benešových činností, jejich podmínek, realizací, výsledků, že vznikl naprosto jedinečný obraz utváření, působení a politického života politika a státníka Beneše a jeho „československé a evropské doby“. První díl končí oprávněně třemi tečkami. Beneš čekaly problémy a situace, jaké do poloviny třicátých let nemusel řešit žádný československý politik. ■

NABÍZÍME

CEP nabízí knihu Jindřicha Dejmecka „ČSR, jeho sousedé a velmoci ve XX. století“ (2002). Autor v ní analyzuje zahraniční politiku ČSR, vzestupy a pády politických utopií a vztah ČSR a k Polsku, Německu, Rakousku, Velké Británii, Francii, USA, Sovětskému svazu a Rusku. Součástí knihy je výběrová bibliografie k zahraniční politice československého státu a vývoj MZV a diplomacie ČSR v letech 1918-1992. Kniha získala cenu Akademie věd ČR.

Cena: 200 Kč, 384 stran.

objednávky na www.cepin.cz

ZPRÁVA ZE SEMINÁŘE

Česko-německá deklarace – deset let poté

V úterý 23. ledna uspořádalo Centrum pro ekonomiku a politiku seminář „Česko-německá deklarace – deset let poté“. Na panelu, který moderoval prezident Václav Klaus, vystoupili místopředseda vlády ČR pro evropské záležitosti Alexandr Vondra, velvyslanec SRN v ČR Helmut Elfenkämper, historička Eva Hahnová, Václav Houžvička ze Sociologického ústavu Akademie věd ČR a poradce prezidenta ČR Michal Petřík.

Úvodní proslav pronesl prezident **Václav Klaus**, který s kancléřem Helmutem Kohlem deklaraci v roce 1997 podepsal. Byl si vědom, že Deklarace je věcí mimořádnou, že Německo dosud s žádnou zemí podobný dokument nepodepsalo. Prezident zdůraznil z deklarace větu, že „obě strany nebudou zatěžovat své vztahy politickými a právními otázkami pocházejícími z minulosti“. Obě strany podle něj chtěly zabránit možnému politickému zneužití minulosti. Klaus odmítl názor, že členství ČR a SRN v EU řeší vzájemnou minulost.

Alexandr Vondra popsal průběh jednání mezi Prahou a Berlínem o česko-německé deklaraci. Společné prohlášení, jež schválily parlamenty obou zemí, byl nutně kompromisem, který si často hrál se slovy. I když se na řadě věcí nepodařilo shodnout, deklarace pročistila atmosféru a ukázala, že obě strany spolu umějí hovořit. Deklarace nevyřešila všechny problémy mezi Čechy a Němci, ale vytvořila kontext, v němž můžeme dále působit i bez nalezení nějakého definitivního pohledu na minulost.

Helmut Elfenkämper zhodnotil stav hospodářských vztahů, intenzitu kulturní výměny a četnost kontaktů. Rovněž velvyslanec vyzdvihl tezi z deklarace, že obě strany nebudou své vztahy zatěžovat otázkami z minulosti. Ocenil řadu konkrétních projektů česko-německé spolu-

práce, např. Fond budoucnosti. Dnešní problémy mezi Čechy a Němci nemají podle něj co dělat s jazykovými či etnickými rozpory, nýbrž vyvěrají z materiálně odůvodněných zájmů v rámci EU. Elfenkämper přivítal gesto minulé české vlády vůči německým antifašistům.

Eva Hahnová srovnala česko-německé vztahy s deklarací s polsko-německými vztahy bez deklarace. Zatímco polsko-německé vztahy se v současnosti zhoršují, česko-německé vztahy jsou hodnoceny jako poměrně dobré. Česko-německá deklarace dala světu užitečný model pro řešení konfliktů týkajících se minulosti mezi zeměmi s různými historickými zkušenostmi. Hahnová upozornila na význam „ztraceného Východu“, kdy Němci vzpomínají na minulost.

Václav Houžvička vyložil česko-německou deklaraci jako kompromis směřující od konfrontace ke kooperaci. Česko-německé vztahy byly osvobozeny od zátěže minulosti. Minulost není pevná, stálá a neměnná; probíhá proces přetváření minulosti, který zahrnuje její reinterpretaci. Po roce 1989 se spolu se svobodou vrátila také historie. Deklarace přinesla zklidnění do veřejných debat spíše než hlubší změnu postojů a názorů na konkrétní momenty dějin česko-německých vztahů.

Michal Petřík kritizoval symetrizaci utrpení české strany a německé strany vzniklých v souvislosti s II. světovou válkou. Jako jeden z přínosů deklarace ocenil větu, že spáchané křivdy náležejí minulosti, a že tudíž obě strany zaměří své vztahy do budoucnosti. Řečník připomněl Jaspersovo odlišení viny kriminální, politické, morální a metafyzické. Česká strana podle něj neměla vyjádřit politování nad vysídlením jako celkem. Česko-německé vztahy by neměly zůstat rukojmím vysídlenosti.

Kancléř Jiří Weigl poznamenal, že minulost nelze odstranit, učinit ji méně tragickou či bolestnou; činit gesta a snažit se o okázalé smířování Čechů a Němců je líbivé, ale nikam to nevede. Deklarace přiznala status quo různých názorů na obou stranách. Podle Weigla šlo o velký úspěch české diplomacie. Velvyslanec ČR v SRN Rudolf Jindrák prohlásil, že bychom neměli podceňovat bilaterální diplomacii. Připomněl, že bez osobní odvahy Helmuta Kohla a Václava Klause by deklarace nevznikla.

Václav Klaus v diskusi zdůraznil, že s minulostí nic nenaděláme, pocity individuálních křivd či nespravedlností nelze slovy odstranit. Politické pozérství s německým kancléřem předvádět nechtěli. Rovněž se nechtěli schovávat za historické dokumenty jako Postupimskou dohodu, převodní smlouvu z roku

1952 apod. Deklarace nebyla o setkávání mladých ani prohlubování hospodářských vztahů.

Alexandr Vondra odmítl společné učebnice dějin. Podle Helmuta Elfenkämpera jsou vztahy ČR a SRN lepší než kdy jindy a připomínají poválečné smíření Německa a Francie. Majetkové nároky vyhnanců jsou podle velvyslance jen individuální. Eva Hahnová podotkla, že Angela Merkelová sice podpořila Schröderovu pozici, že spolková vláda nepodporuje majetkové nároky vyhnanců, nepovažuje však jejich nároky za uzavřenou věc. Václav Houžvička poznamenal, že zatímco dříve podporoval česko-německý dialog, dnes se nebojí zaujmout – je-li to potřebné – i nekompromisní stanovisko. Podle Michala Petříka dějiny nekončí a některé diskuse povedeme zřejmě stále. ■

NABÍZÍME

CEP nabízí sborník č. 43/2005 „Šedesát let od konce druhé světové války“, do něhož přispěli **William J. Cabaniss, Linda Duffield, Alexej L. Fedotov a Michael Libal**. Doplňkové texty napsali čeští historici **Jindřich Dejmek, František Stellner, Radek Soběhart a Jan Němeček**. V příloze sborníku jsou uvedeny **projevy prezidenta ČR** o konci druhé světové války. Předmluvu ke sborníku napsal **Václav Klaus**. Editorem sborníku je **Marek Loužek**.

Cena 50 Kč, 108 stran.

**objednávky na www.cepin.cz
tel. 222 192 406, e-mail: cep@cepin.cz**

NEVĚŘME ENVIRONMENTÁLNÍM MÝTŮM

Václav Klaus*

Podle environmentálního zeleného hnutí jsme svědky globálního oteplování klimatu, jehož příčinou je činnost člověka. Co si o tom myslíte Vy?

Rozumní lidé – nepodléhající bulvární žurnalistice a sledující výsledky vědeckých výzkumů – vědí, že člověk není viníkem současné, jak se zdá „pouze“ cyklické, fáze globálního posunu klimatu. Vědí, že se seriózní vědci přou, zda vůbec jev globálního oteplování existuje. Vědí, že řada z nich dokazuje, že jde o dlouhodobé planetární cykly, které existují již od diluviálních dob. Domnívají se, že je člověk svou činností může ovlivňovat jen velmi okrajově. Vědí i to, že člověk je naopak „největším bohatstvím“, jak výstižně ukázal například americký ekonom Julian Simon ve své knize „The Ultimate Resource“. Ta u nás loni vyšla v překladu a každému vážnému zájemci, který nechce být předmětem „zelené“ manipulace, ji vřele doporučuji k přečtení. Změny klimatu leccos potenciálně způsobit mohou, nicméně právě civilizace a technologické objevy – dílo člověka – nás před jejich eventuálními nepříznivými dopady budou v budoucnu chránit.

Není ale důkazem globálního oteplování tání ledovců?

Jde opět o stejnou „zelenou“ hru s lidským strachem a obavami. Tání ledovců v globálním měřítku má daleko dlouhodobější cykly. Ve většině okamžiků své existence měla naše Země daleko teplejší klima a ledovců proto bylo daleko méně než dnes. Ledovce ubývají už po-

sledních 10 000 let a zrychleně od skončení „malé doby ledové“ kolem roku 1850. O tom všem dokončují rozsáhlou studii „Katastrofické prognózy ekologů, princip opatrnosti a racionální diskontování času“.

Vypadá to ale, že environmentalisté se shodují na tom, že problémy jsou vážné.

Zelení jsou mezinárodní politické hnutí, nejsou to žádní vědci, žádní klimatologové. Jsou mezinárodní, tak jako byla vždy v minulosti mezinárodní podobná „globální“ levicová uskupení. Jejich politickým soupeřem byl a je svobodný svět a kapitalismus. Zelení v tomto smyslu nepředstavují nic jiného, než „pokračování války proti svobodnému světu jinými prostředky“. Šíření strachu z globálního ohrožení je metodou, kterou se – ve spolupráci s částí politiků, intelektuálních elit a žurnalistů – dostávají do povědomí veřejnosti, resp. potenciálních voličů.

Odmítáte legislativu na omezování emisí oxidu uhličitého, jehož koncentrace ale podle vědců stoupá. Proč?

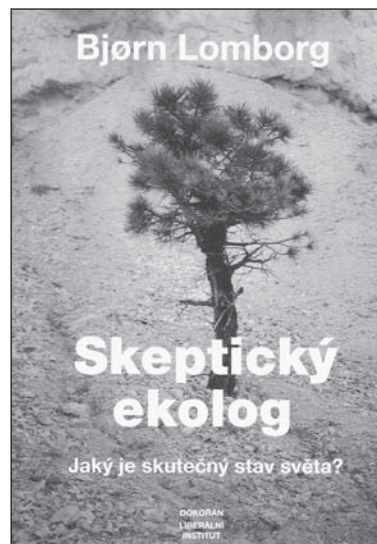
Kdybych chtěl odpovědět na tuto velmi zavádějící otázku neváženě, řekl bych, že nejlepší cestou by bylo vybit vše živé, co oxid uhličitý produkuje. Pokud bych odpovídal vážně, potřeboval bych k tomu velký prostor a citace skutečně vědeckých prací. Čtenáře proto odkazuji na další publikaci, která u nás také právě vyšla. Napsal ji Bjorn Lomborg a jmenuje se „Skeptický ekolog“. On je člověk, který začínal jako „zelený“, ale byl vědecky příliš poctivý na to, aby neřekl

pravdu o vědeckých zjištěních, která on – a nejen on – učinil. Ta potvrzují, že Zelené a jejich politické spojence nezajímají fakta, ale výhradně jejich velmi krátkozraké a navýsost přízemní politické cíle.

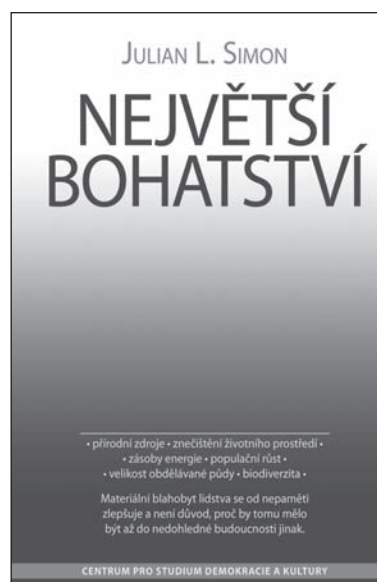
Předseda české Strany zelených Martin Bursík např. prosazuje výrobu energie z obnovitelných zdrojů – větrných a solárních elektráren, spalování biomasy. Ani s tím nesouhlasíte?

Pan Bursík a jeho kolegové

dělají něco úplně jiného. Jejich energetická „koncepte“ nás chce uvést do výrazné energetické nesoběstačnosti a chce ochromit hospodářský a v důsledku toho i celkový život v naší zemi. Každý racionální člověk v Evropě a ve světě nepochybně ví, že je třeba mít variabilitu energetických zdrojů a že momentálně jedinou bezpečnou a hospodárnou metodou je rozvoj jaderné energetiky, v budoucnosti pak možná i jaderné fúze. ■

Nakladatelství Dokořán a Liberální institut nabízejí knihu dánského statistika **Bjorna Lomborga** „Skeptický ekolog“ s podtitulem „Jaký je skutečný stav světa?“ (2006). V první části knihy Lomborg ukazuje, že svět se posouvá k lepšímu. Druhá část načrtává růst kvality lidského života na Zemi. Třetí část klade otázku, zda prosperita může pokračovat. Čtvrtá část se ptá, zda znečištění podkopává prosperitu. Pátá část se zabývá problémy zítřka. Šestá část uvažuje nad tím, zda prožíváme krizi nebo pokrok. Kniha vyšla s podporou Centra pro ekonomiku a politiku. 588 stran, objednávky na www.libinst.cz.

CDK nabízí klasickou knihu **Juliana Simona** „The Ultimate Resource“ v českém překladu „Největší bohatství“ (2006). První velká část knihy (dvacet kapitol) maluje krásnou budoucnost našich zdrojů. Druhá velká část (třináct kapitol) analyzuje účinek populačního růstu na zdroje a životní úroveň. Třetí část nabízí některé obecnější hodnotové teze, které stojí v základu Simonova pohledu na člověka.

Vzrušující četba, která vyvrací řadu klíše o životním prostředí a populačním růstu. 667 stran, objednávky na www.cdkbrno.cz.

* Rozhovor newsletteru s prezidentem Václavem Klausem o globálním oteplování.